

 VΕΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ	ΜΑΘΗΜΑ - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΗ ΥΛΗ		ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Α ΛΥΚΕΙΟΥ
	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ	ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ	
	ΤΜΗΜΑ		
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	ΚΑΤΩ ΠΑΤΗΣΙΑ	
	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	3΄Ώρες	

ΚΕΙΜΕΝΟ

Υπάρχει ιδανικός ομιλητής της γλώσσας;

Δεν υπάρχει στη γλώσσα «ιδανικός ομιλητής». Θα διατυπώσω εδώ μερικές σκέψεις για το θέμα αυτό, τις οποίες θέτω στην κρίση των αναγνωστών.

Κατ' αρχάς, τι θα σήμαινε και ποιος θα χαρακτηριζόταν «ιδανικός ομιλητής»; Θα ήταν, νομίζω, αυτονόητα αυτός που κατέχει πλήρως τη μητρική του γλώσσα σε όλα τα επίπεδα και που την χρησιμοποιεί άψογα στον προφορικό και τον γραπτό του λόγο. Τι σημαίνει όμως αυτό στην πράξη; Ότι γνωρίζει άριστα όλο τον λεξιλογικό θησαυρό μιας γλώσσας, όλο τον γραμματικό μηχανισμό και όλες τις δυνατές συντακτικές λειτουργίες της γλώσσας. Ακόμη, ότι γνωρίζει την ιστορική γραφή (ορθογραφία) όλων των λέξεων και τύπων και, το κυριότερο, ότι γνωρίζει όλο το φάσμα εφαρμογής των χρήσεων λέξεων, τύπων και συντακτικών δομών στα διάφορα επίπεδα της πραγματικής επικοινωνίας. Αν, λοιπόν, σκεφθούμε τον όγκο, τις διαστάσεις και την πολυπλοκότητα αυτής της γνώσης, μπορούμε να καταλάβουμε γιατί είναι ανέφικτο να υπάρξει «ιδανικός ομιλητής», δηλαδή ένα ιδανικό πρότυπο γνώσης και χρήσης μιας συγκεκριμένης γλώσσας.

Αυτό που υπάρχει είναι ο «προσεκτικός ομιλητής», δηλαδή ο ευαίσθητος χρήστης, που πασχίζει ακατάπαυστα να αρθρώνει ποιοτικό λόγο. Είναι αυτός που καλλιεργεί και εμπλουτίζει συνεχώς τη γνώση του στη γλώσσα με διαβάσματα και ακούσματα, με συνεχή άσκηση στην παραγωγή και κατανόηση κειμένων (προφορικών και γραπτών), με εντατική προσπάθεια για κατάλληλες επιλογές σε όλα τα επίπεδα, με ανεπτυγμένο γλωσσικό αίσθημα και διά βίου μαθητεία στη γλώσσα. Είναι αυτός που πιστεύει στη γλώσσα του ως αξία, δηλαδή ως φυσικό συμπλήρωμα της σκέψης του, ως πολιτιστική κληρονομιά του και, τελικά, ως ταυτότητα. Είναι ο ομιλητής που έχει συναίσθηση ότι στην αναμέτρησή του με τη γλώσσα είναι εκ των προτέρων «ηττημένος», επιμένει όμως να αγωνίζεται για μια «αξιοπρεπή ήττα», στην οποία ο λόγος του δεν θα έχει, κατά το δυνατόν, προδώσει τη σκέψη του, αξιοποιώντας τις δυνατότητες που του παρέχει η γλώσσα του. Χρειάζεται ταπεινοσύνη και αίσθηση ορίων για να «νογάει*» ο ομιλητής, να έχει επίγνωση των πεπερασμένων** δυνάμεών του σε σχέση με τον κολοσσό κάθε φυσικής γλώσσας, ιδίως μιας πολιτιστικά καλλιεργημένης γλώσσας που συμβαίνει να είναι η Ελληνική.

Ωστόσο, αυτή η αδυναμία είναι συγχρόνως και μια διανοητική πρόκληση για κάθε ομιλητή να κατακτήσει τη γλώσσα του σε τέτοια έκταση και τόσο βάθος ώστε να εξασφαλίσει τη μεγαλύτερη δυνατή ποιότητα στον λόγο του. Ο Βιτγκενστάιν***δεν μας έχει διδάξει μόνο ότι τα όρια του κόσμου μας είναι τα όρια της γλώσσας μας, αλλά μας έχει εμπνεύσει ότι μπορούμε να εκφράσουμε καθαρά με τη γλώσσα μας ό,τι συλλαμβάνουμε καθαρά με τον νου μας. Η καθαρότητα της σκέψης μας δηλαδή

εξασφαλίζει και την ποιότητα του λόγου μας. Άλλη πρόκληση αυτή, άλλος παράλληλος αγώνας. Αυτός όμως ο διπλός αγώνας δικαιώνει την ύπαρξή μας και, στην πράξη, χαράσσει τα όρια της ελευθερίας μας που είναι συνυφασμένα με τη σκέψη και τη γλώσσα μας. Αυτός ο αγώνας και αυτή η αγωνία εκφράζονται με αφοπλιστική απλότητα και ευθυβολία**** στα λόγια του μεγάλου στοχαστή-ποιητή, του Διονυσίου Σολωμού, «μήγαρις***** πως έχω άλλο τι στον νου μου πάρεξ***** ελευθερία και γλώσσα».

Γεώργιος Μπαμπινιώτης, εφ. Το Βήμα, 01-03-2014 (διασκευή)

ανέφικτο: ακατόρθωτο

Ludwig Josef Johann Wittgenstein: Ένας από τους μεγαλύτερους φιλοσόφους του 20ού αι.

συνυφασμένα: συνδεδεμένα

ευθυβολία: ευστοχία

μήγαρις: μήπως τάχα

πάρεξ: εκτός

ΘΕΜΑΤΑ

A. Ποιος θεωρείται «προσεκτικός ομιλητής» της γλώσσας και ποιος θα μπορούσε να χαρακτηριστεί «ιδανικός ομιλητής της γλώσσας», σύμφωνα με τον συγγραφέα; (μονάδες 15)

B1. Να καταγράψετε τα δομικά μέρη και τον τρόπο ανάπτυξης της β' παραγράφου του κειμένου. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με την αναφορά σε συγκεκριμένα χωρία της παραγράφου. (μονάδες 10)

B2. Να καταγράψετε τις λέξεις ή φράσεις με τις οποίες επιτυγχάνεται η συνοχή μεταξύ των παραγράφων του κειμένου. (μονάδες 10)

B3. 1) «Ο ευαίσθητος χρήστης [...] πασχίζει ακατάπαυστα να αρθρώνει ποιοτικό λόγο»: Να αντικαταστήσετε τη λέξη «ακατάπαυστα» με μία συνώνυμη λέξη, με βάση τη σημασία της στο κείμενο, και να χρησιμοποιήσετε τη συνώνυμη λέξη σε μία πρόταση που θα δημιουργήσετε.

2) «μας έχει εμψυχώσει»: Να αντικαταστήσετε τη λέξη «εμψυχώσει», με μία συνώνυμη λέξη, με βάση τη σημασία της στο κείμενο, και να τη χρησιμοποιήσετε σε μία πρόταση που θα δημιουργήσετε. (μονάδες 10)

B4. Να επισημάνετε ποιες από τις παρακάτω φράσεις και προτάσεις του κειμένου χρησιμοποιούνται με κυριολεκτική / δηλωτική και ποιες με μεταφορική / συνυποδηλωτική σημασία:

1) «γνωρίζει την ιστορική γραφή (ορθογραφία) όλων των λέξεων»

2) «στην αναμέτρησή του με τη γλώσσα».

3) «με τον κολοσσό κάθε φυσικής γλώσσας».

(μονάδες 5)

ΘΕΜΑ Γ.

Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Μητρικής Γλώσσας (21 Φεβρουαρίου) δημοσιεύετε ένα κείμενο στην εφημερίδα του σχολείου σας (περίπου 250 λέξεις), στο οποίο αναδεικνύετε τη σημασία της προστασίας και της καλλιέργειας της μητρικής γλώσσας και προτείνετε τρόπους με τους οποίους το σχολείο θα μπορούσε να βελτιώσει την παρεχόμενη στους μαθητές του γλωσσική εκπαίδευση. (μονάδες 50)

ΚΑΛΗ ΤΥΧΗ!

